

Inhoud

Voorwoord door Arjo Klamer	9
Voorbeschouwing	13
1. Tradities	15
Voetbal werd groot dankzij vrijwilligers	15
In Amerika levert de ondernemer een topteam	18
Wereldkampioen aller sporten	21
De derde helft	23
Old soldiers never die	27
Spelregels	30
2. Geld	35
Voetbalsector levert wanprestatie	35
De tering naar de nering zetten	38
Financial Fair Play	41
Meer geld dan nodig is	42
Een speciale belasting voor het profvoetbal?	46
De angst van de Ajax-fan	48
Wenger en Mourinho	49
De wijsheid van de kenner	51
Koninklijke Feyenoord	54
Is Real Madrid wel zo koninklijk?	56
Nooit meer financiële steun	59
Simply the best	62
Als hard spel nodig is	66
Eindelijk financieel gezond	68
Broeder Walfrid en een sociale heffing	71
Live op betaal-tv: het grootste spandoek van Europa	74
Een Europees verbod op betaaltelevisie	76

Nieuwe eigenaren	79
Op zoek naar een ziel	83
Winst en rechtvaardigheid	87
Hoeveel mag een topvoetballer verdienen?	89
Geld – vloek of zegen?	93
3. Dromen	97
De mooiste dingen in het leven	97
Waarom de supporters het belangrijkste zijn	99
Bill Veeck	102
De Arena tegen De Kuip	104
Grandstand Managers Day	106
4. Spanning	109
Toenemende krachtsverschillen	109
David en Goliath	112
Grove leugens of betrouwbare statistieken?	115
Een stemming onder de fans?	118
Naar kleinere krachtsverschillen	120
Minder betalen, meer spanning	121
Het transfersysteem	123
Een buitenlanderregel	126
Lessen uit Amerika	130
Amerikaanse uitvindingen	132
Hoe Amerikanen dingen gedaan krijgen	135
Europeanen zijn nu minder sociaal	138
Een Amerikaanse salary cap voor Europa?	140
Go your own way	142
Een progressieve sociale heffing	144
Waarom doet Europa tegenwoordig zo weinig?	147

5. Dreiging en gevaar	151
Silvio Berlusconi en Rupert Murdoch	151
Een echte Superliga	154
Willen de fans dat eliteclubs zich afscheiden?	157
Verschillende soorten clubs	160
Tegenstrijdige belangen	162
Geld tegen passie	164
Wint de elite?	165
6. Hoop	169
De Europese Unie	169
Houdt Frans Timmermans echt van voetbal?	172
You'll Never Walk Alone?	174

Voorwoord

Voetbal is mijn sport. Ik hou ervan om ernaar te kijken, deel graag voetvalverhalen met wie dan ook, en leef met voetbalherinneringen. Het doelpunt van Kindvall waarmee Feyenoord in 1970 de Europa Cup won van Celtic herinner ik mij als de dag van gisteren. De grootste deceptie was natuurlijk de nederlaag van het Nederlands elftal tegen Duitsland in de WK-finale van 1974. En die deceptie wordt alleen maar groter met de wetenschap dat we die nederlaag nooit goed hebben kunnen maken, tenzij het de overwinning tegen Duitsland was in het Europees voetbalkampioenschap van 1988. Het doelpunt van Van Basten tegen de Sovjet-Unie heb ik mogen vieren in een Engelse pub. De 5-1 tegen Spanje op het WK van 2014 heb ik beleefd als ware het een droom. Ook heb ik tal van dierbare herinneringen aan de voetbalwedstrijden die ik zelf gespeeld heb. Ik ruik het gras en voel de modder op de benen. Eindeloos renden we op en neer op de sportvelden beneden aan de weg, speelden op leven en dood tegen de andere klas. En nog steeds beleef ik het grootste plezier als ik een doorgebroken speler de bal weet te ontfutselen. Ook als 62-jarige blijft het keepen een serieuze opdracht. Voetbal is voor mij een manier van leven.

Nu ben ik naast liefhebber ook econoom. En economen zetten een bijzondere bril op als ze naar de wereld kijken. Ik kan het niet laten om zo nu en dan door die bril naar de wereld van het voetbal te kijken. Dat verandert de zaken behoorlijk. Dan ga je letten op de rol van het geld, ga je tellen hoeveel Messi verdient met een trap tegen de bal, en besef je dat geld bepalend is voor succes. Die bril bederft een deel van het plezier dat ik aan voetbal beleef. Ik zie een wereld

die ik liever niet zie. En dus ga ik denken hoe het anders zou kunnen. Zou het geld minder doorslaggevend kunnen zijn? Zou de competitie eerlijker kunnen worden? En misschien ook spannender?

Gelukkig doet Tsjalle van der Burg het werk voor mij. Hij laat zien hoe de wereld van voetbal eruitziet door de bril van een econoom. Hij stelt alle vragen die ik als econoom zou stellen. Zo vraagt hij zich af hoe het komt dat in Europa de verhoudingen tussen voetbalclubs zoveel schever zijn dan die tussen de honkbal-, American football- en basketbalclubs in de Verenigde Staten. Uit zijn analyse blijkt dat de Amerikanen veel meer hebben durven ingrijpen in de financiële structuur van hun sporten. Zo heeft de slechts presterende club het recht om de beste jonge speler te contracteren in een jaarlijkse 'draft' en is er een maximum dat iedere club aan salarissen mag betalen. Dat een Amerikaanse club met drie toptalenten wegloopt, zoals Real Madrid en FC Barcelona dat doen in Spanje, wordt daardoor erg moeilijk. Een club kan gezegend zijn met een uitzonderlijk talent en daardoor een tijdje de competitie domineren, maar door dit systeem is de dominantie slechts tijdelijk. Het maakt de competitie spannender.

In Europa heeft de voetbalwereld te kampen met een oneerlijk transfersysteem, en zijn de financiële regels zo dat de winnaar bijna alle inkomsten opstrijkt. FC Barcelona en Real Madrid krijgen niet alleen het leeuwendeel van de sponsorgelden maar slaan vooral een financieel gat met de rest door de inkomsten uit de verkoop van televisierechten. Nederlandse clubs hebben het nakijken. Daarbij komt dat de Spaanse topclubs zo groot zijn dat de overheid hen niet failliet kan laten gaan. Real Madrid en FC Barcelona kunnen daardoor leven met enorme schulden

terwijl Nederlandse clubs als FC Twente en Fortuna Sittard met een relatief kleine schuld gedoemd lijken te verdwijnen uit het profvoetbal.

Tsjalle doet verschillende voorstellen om het voetbal eerlijker te maken. Het Amerikaanse systeem blijkt niet haalbaar in de complexe Europese situatie. Hij denkt eerder aan het verbod op betaaltelevisie en een speciale belasting op de inkomsten van professionele voetbalclubs. En hij oppert manieren om de transfermarkt te verbeteren.

Mijn droom is de terugkeer van het amateurvoetbal waarbij alles draait om de liefde voor het voetbal en geld geen rol speelt. Het professionele voetbal zou dan worden zoals 'professional wrestling' in de Verenigde Staten: een soort circus zuiver voor vermaak. Professionals zouden niet mee mogen doen in het Nederlandse elftal, want dat bestaat louter uit liefhebbers met een baantje ernaast. Ik beseef ook wel dat dit een ijdele droom is. Dit boek zet mij met de beide benen op de grond. Het biedt de voetbalwereld de analyse die het verdient en biedt oplossingen die de aandacht verdienen. Met analyses als deze blijft de hoop op een eerlijke voetbalcompetitie in leven.

Arjo Klamer is hoogleraar culturele economie aan de Erasmus Universiteit en keeper in het team Atletico de Baan in de veteranencompetitie van Victoria in Hilversum.

Voorbeschouwing

‘Geniet van de wedstrijd.’ Met die woorden stuurde de legendarische Liverpool-coach Bill Shankly zijn spelers steevast het veld op. Hij deed dit niet omdat hij zo graag wilde dat de jongens een leuke middag hadden, maar omdat hij wist dat ze beter zouden presteren als ze plezier hadden in hun werk op het veld.

Veel mensen zeggen dat ze niet van economie houden. Het is te moeilijk, zeggen ze dan. Maar in gesprekken met voetbalfans die zich zorgen maken over de financiële problemen van hun club, of over andere problemen in het voetbal, heb ik gemerkt dat mensen veel van economie kunnen begrijpen als hun interesse eenmaal is gewekt. Daarom denk ik dat voetbalfans ook geen moeite zullen hebben met dit boek. Tenminste, als ik het verhaal goed vertel. Ik doe mijn best.

Het boek gaat over de economische problemen waar het Europese clubvoetbal tegenwoordig mee te maken heeft, of in de toekomst mee te maken krijgt, en over hoe we die problemen kunnen oplossen of voorkomen. Maar voor we hiermee bezig gaan, is er eerst een warming-up. Die bestaat uit enkele verhalen over de geschiedenis van het voetbal. Deze verhalen hebben soms wel wat betekenis voor het latere verhaal, maar ze zijn toch vooral bedoeld om de denkspielen los te maken. De warming-up wordt afgesloten met enkele opmerkingen over de spelregels voor dit boek. En dan zijn we klaar voor het echte werk: de problemen in het hedendaagse voetbal aanpakken. Ik hoop dat u ervan geniet.

1. Tradities

Voetbal werd groot dankzij vrijwilligers

Ze waren niet zoals die ambitieuze, moderne studenten die ervan dromen een bedrijf op te richten dat miljarden oplevert. Zeker niet. Nathaniel Creswick en William Prest waren anders. Toen deze twee Engelse jongemannen op 24 oktober 1857 de allereerste voetbalclub oprichtten, dachten ze helemaal niet aan geld. Sheffield FC was bedoeld voor plezier.

De club was meteen een succes. In de jaren daarvoor waren op straten, veldjes en schoolpleinen al balsporten gespeeld die veel op voetbal leken. De nieuwe voetbalclub maakte dan ook direct veel los. Er kwamen al snel andere clubs, en ook een nationale voetbalbond. Die begon in 1871 met een bekercompetitie voor Engeland, het nu nog bestaande toernooi om de FA Cup. Er kwam ook veel publiek. In 1892 bijvoorbeeld zagen 25.000 mensen hoe West Bromwich Albion met 3-0 de bekerfinale van Aston Villa won. Tegen die tijd kregen sommige spelers al betaald, wat ook officieel was toegestaan.

In het begin waren alle voetbalclubs verenigingen. Maar voor grotere clubs bleek de verenigingsvorm al snel minder geschikt. Zij moesten veel geld lenen om grote tribunes te bouwen. Voor die leningen moesten de clubbestuurders garant staan, wat inhield dat zijzelf zouden moeten betalen als de club de lening niet kon terugbetalen. Dat werd te riskant. Daarom werden in de periode tot 1920 bijna alle clubs in de hoogste divisies omgevormd tot bedrijven met aandeelhouders. Want aandeelhouders hoeven niet voor de schulden op te draaien als een bedrijf failliet gaat. De

eerste aandeelhouders betaalden de club in ruil voor hun aandelen geld, waarmee de club investeringen kon doen. De aandelen gaven dan later recht op dividend. Maar dat dividend werd wel aan een vrij laag maximum gebonden, zodat men er niet rijk van werd. Men werd dus vooral aandeelhouder om de club te helpen. Op die manier bleven bijna alle clubs tot ongeveer 1980 organisaties die niet op winst uit waren.

Wat waren dan de beweegredenen van de bestuursleden? Het waren vaak voetballiefhebbers die hoopten dat hun elftal veel zou winnen, en die ook graag bijdroegen aan het geluk van de fans. Daar kwam voor sommigen het idee bij dat de vereniging ook goed was voor de samenleving in bredere zin. En natuurlijk vond geen enkele bestuurder het een probleem als zijn band met de club zijn reputatie bevorderde. Natuurlijk waren er ook wel enige bestuurders die de vereniging gebruikten om hun eigen zakelijke belangen te bevorderen. De bouw van een stadion kon immers lucratief zijn, en bedrijven konden ook op andere manieren geld verdienen aan voetbalclubs. Maar voor de meeste bestuursleden speelden dit soort financiële motieven niet of nauwelijks een rol.

In andere Europese landen deden zich vergelijkbare ontwikkelingen voor, zij het soms wat langzamer. Frankrijk bijvoorbeeld kreeg pas in 1932 profvoetbal, en Nederland in 1954. De organisatievorm van de clubs verschilde per land, afhankelijk van het heersende rechtssysteem. Zo werden sommige Nederlandse clubs na de komst van het profvoetbal omgevormd tot stichting. In Frankrijk hielden de profclubs nog heel lang de vorm van een vereniging, waarbij de lokale overheid veelal betrokken was bij het bestuur en de financiering. Het stadion was vaak in handen

van de gemeente. In veel andere landen bestonden dergelijke vormen van overheidsbemoeyenis niet of in mindere mate. Maar één ding was overal in Europa hetzelfde: tot 1980 was praktisch geen enkele club gericht op winst. Het belangrijkste doel was om mensen een leuke vorm van ontspanning te bieden.

Non-profitorganisaties hebben dus niet alleen het amateurvoetbal maar ook het betaald voetbal groot gemaakt. Het plezier dat tientallen miljoenen tv-kijkers en toeschouwers tot 1980 aan het voetbal ontleenden, is volledig te danken geweest aan de non-profitsector. Die sector heeft zo een geweldige bijdrage geleverd aan de maatschappij.

Na 1980 is het beeld enigszins veranderd. Een flink aantal Europese profclubs is in handen gekomen van nieuwe eigenaren, die juridisch gezien het recht hebben om de club voor eigen financieel gewin te gebruiken. In hoeverre ze dit ook doen is een vraag waarop ik later zal terugkomen.

Een andere vraag is deze: wat zou er gebeurd zijn als de Europese overheden in 1980 hadden bepaald dat alle voetbalclubs non-profitorganisaties moesten blijven? Een deel van het antwoord kan hier alvast gegeven worden. Ook zonder de nieuwe eigenaars zouden de tribunes goed gevuld zijn en zou de finale van de hoogste Europese bekercompetitie miljoenen kijkers trekken. Bepaalde clubs die nu een rijke eigenaar hebben, zoals Chelsea, zouden minder kans maken om de finale te bereiken, laat staan om die te winnen. Jammer voor de achterban van Chelsea, maar prachtig voor de fans van andere clubs. Want in een bekerfinale staan altijd twee clubs, en één daarvan wordt de winnaar. Dat gold in 1872, en dat geldt nog steeds.

In Amerika levert de ondernemer een topteam

Terwijl Europa in de negentiende eeuw de opkomst van het voetbal meemaakte, werd in de Verenigde Staten het honkbal populair. Honkbal kende een vroege start. Naar verluidt had de plaats Rochester al in 1825 een honkbalvereniging, met 50 leden tussen de 18 en 40 jaar. De daaropvolgende veertig jaar schoten overal soortgelijke verenigingen uit de grond. Net als de Europese voetbalclubs werden ze bestuurd door vrijwilligers.

Maar rond 1867 verschenen de eerste ondernemers op het toneel. Het duurde niet lang of de betere clubs vielen merendeels in handen van zakenlieden, voor wie de club een vorm van broodwinning was of een mooie bron van winst. Sommige andere clubs werden overgenomen door commerciële bedrijven. Het ondernemersmodel was succesvol. Zo speelden de Cincinnati Red Sox al in 1869 voor een publiek van soms wel 10.000 man. Deze club betaalde dat jaar ook alle spelers een salaris. Op dat moment was nog enkele Engelse voetbalclub zover. De Verenigde Staten kregen ook snel een landelijke honkbalcompetitie, in 1871.

Een markante clubeigenaar was Chris von der Ahe uit St. Louis. Omstreeks 1881 viel het hem op dat drinkgelegenheden in de buurt van het stadion op wedstrijddagen veel bier verkochten. Dit inspireerde hem. Hij kocht de honkbalclub en bouwde naast het stadion een amusementspark met muziek, paardenraces en een biertuin. Zijn ondernemersgeest bezielde andere clubeigenaars, en sindsdien valt er rondom de zomerse honkbalwedstrijden altijd veel te beleven.

Vanaf deze oude tijden tot de dag van vandaag hebben veel clubeigenaren zich vooral laten leiden door het motief om financieel voordeel te halen uit hun club. Soms had een clubeigenaar ook een ander bedrijf, bijvoorbeeld een

omroepbedrijf, en dat bedrijf kon dan profiteren van lucratieve contracten met de club. Tegelijkertijd speelden ook niet-financiële motieven nog een rol. Veel clubeigenaren waren sportliefhebbers die hun team graag zagen winnen. Anderen stonden graag in de schijnwerpers. Dergelijke beweegredenen hadden tot gevolg dat veel eigenaren meer geld aan spelers uitgaven dan met het oog op de winst verantwoord was.

Er waren ook eigenaars met een bredere blik, die het als hun burgerplicht beschouwden om de lokale club goed te leiden. Zo liet bijvoorbeeld de eigenaar van de Chicago Cubs, Phil Wrigley, tot 1988 geen avondwedstrijden spelen in zijn stadion omdat hij in de omliggende wijken geen nachtelijk lawaai en verkeersdrukte wilde. Maar voor de meeste eigenaren was winst het belangrijkste motief en velen van hen verdienden er flink wat geld mee – hoewel er, zoals in elke bedrijfstak, soms ook verlies geleden werd.

Een honkbalclub heeft concurrenten nodig om tegen te spelen. Maar een ondernemer heeft het liefst zo weinig mogelijk concurrenten. Want dan kan hij veel verkopen, tegen hoge prijzen. De clubs die aan de nationale competitie meededen, spraken daarom in 1876 af dat nieuwe clubs alleen nog mochten toetreden als alle bestaande deelnemers hiermee instemden. Hierdoor kwamen er later nog maar weinig teams bij. Verder werd bepaald dat degradatie onmogelijk was. Een ondernemer verliest immers liever geen inkomsten door zoiets onvoorspelbaars als degradatie.

Dit oude model bestaat vandaag de dag nog steeds. De nationale competitie, de Major League Baseball, telt momenteel 30 clubs. Een overkoepelende organisatie organiseert de competitie en verkoopt de uitzendrechten aan nationale tv-zenders. Dit levert een hoop geld op, dat

de clubs onderling verdelen. Met uitzondering van New York heeft elke stad hooguit één club in de Major League. Zo'n club heeft dan een monopolie binnen de eigen stad en ver daarbuiten. Hierdoor kan de club hoge prijzen vragen voor kaartjes, clubartikelen en televisierechten voor regionale zenders. Een soortgelijk model geldt voor American football en basketbal, sporten die later populair zijn geworden.

Een club in de hoogste divisie kan naar een andere stad verhuizen, en nu en dan gebeurt dat ook. Een stad die veel subsidie biedt voor een nieuw stadion maakt een goede kans om een club te krijgen, of te behouden. Dat kost de stad soms honderden miljoenen dollars. De belastingbetaler is de dupe, vooral als hij niet van profsport houdt.

Maar ook de sportliefhebber heeft soms flink te lijden. De fans van footballclub Baltimore Colts kunnen hierover meepraten. De Colts speelden jarenlang in Baltimore, en wonnen veel prijzen. Eenmaal werd zelfs de Super Bowl in de wacht gesleept. De club was bijzonder geliefd; zelden is er, zo zeggen Amerikanen, een band geweest tussen een club en zijn supporters als die tussen de Colts en de inwoners van Baltimore. Aan dit alles kwam een eind in die trieste nacht in maart 1984.

's Avonds wist nog bijna niemand ergens van. De eigenaar, Bob Irsay, liet midden in de nacht verhuiswagens aanrukken om de inboedel van het stadion weg te halen en over te brengen naar Indianapolis, waar het team onder een andere naam zou gaan spelen. Toen Baltimore de volgende ochtend wakker werd, had de stad geen footballclub meer. Personeelsleden die bij het stadion aankwamen zagen tot hun verbijstering dat bijna alles weggehaald was, van het kantoormeubilair tot de halters. Jaren later was

Baltimore de klap nog niet te boven. Op straat trof men nog steeds spandoeken aan met de tekst: GIVE BALTIMORE THE BALL.

Ja, het vrije ondernemerschap heeft voordelen, maar ook nadelen.

Wereldkampioen aller sporten

Het gebeurde op 13 oktober 1960, op Forbes Field in Pittsburgh. In de negende inning van de zevende wedstrijd van de World Series tussen de Pittsburgh Pirates en de New York Yankees sloeg Bill Mazeroski een geweldige homerun, waardoor de Pirates de wedstrijd met 10-9 wonnen en voor het eerst sinds 1925 weer kampioen werden. Het 37.000-koppige publiek werd gek van blijdschap, terwijl de beroemde Yankees er verbijsterd bij stonden. Meer dan een halve eeuw later komen Pittsburgh-fans nog steeds samen in de restanten van het oude stadion om de verjaardag van die legendarische homerun te vieren. En veel Amerikanen beschouwen de 'Mazeroski game' als de mooiste wedstrijd aller tijden. Maar klopt dat wel?

Op 18 mei van datzelfde jaar zagen 128.000 mensen in het Schotse Hampden Park Eintracht Frankfurt de leiding nemen in de Europa Cupfinale tegen Real Madrid. Na 30 minuten spelen kwam voor Ferenc Puskás en Alfredo Di Stéfano echter het moment om hun superieure kwaliteiten te tonen, wat tot een fantastisch schouwspel leidde. Puskás scoorde vier goals en Di Stéfano drie, waardoor Real de wedstrijd met 7-3 won. In de 60 finales van de Europa Cup 1 en de Champions League zijn in totaal vier hattricks gemaakt, en twee daarvan waren te zien op die prachtige avond in Hampden Park. *The Times*, doorgaans een voorzichtige krant, merkte

op: 'Met zijn schitterende prestaties op Schotse bodem heeft Real Madrid de indruk waargemaakt dat zij het beste team ter wereld is.' Maar was *The Times* wel voorzichtig genoeg?

Het zou geweldig zijn geweest als Real Madrid in dat gouden jaar tegen de Pittsburgh Pirates had kunnen spelen, om de Wereldbeker aller sporten. Helaas kon dat niet vanwege enkele storende verschillen in spelregels. We zullen nooit weten welk team echt het beste was.

Gelukkig is het wel mogelijk om op economisch vlak een wedstrijd te houden tussen het Amerikaanse honkbal en het Europese voetbal. Voor zo'n wedstrijd is het gouden sportjaar 1960 heel geschikt. Beide sporten bestonden toen al ruim een eeuw. Het gaat dus niet om een wedstrijd van ervaren professionals tegen te jonge talenten. Welke van de twee sporten presteerde het best?

In het seizoen 1959/60 trok de hoogste Engelse divisie, die toen 22 clubs telde, ongeveer 14 miljoen toeschouwers. Dat komt neer op gemiddeld 31.000 per wedstrijd. In de drie divisies daaronder speelden in totaal zeventig clubs, en die hadden 18 miljoen bezoekers. In totaal trokken de bovenste vier divisies in Engeland dus 32 miljoen mensen – nog los van de populaire bekerwedstrijden. In andere Europese landen zaten de stadions ook behoorlijk vol.

In het seizoen 1960 trok de Amerikaanse Major League Baseball, de honkbalcompetitie die toen 16 clubs telde, zo'n 20 miljoen bezoekers – meer dan de Engelse eerste divisie. Maar het gemiddeld aantal toeschouwers per wedstrijd was lager, namelijk 16.000. Dat hangt samen met het feit dat een honkbalclub ruim 150 wedstrijden per jaar speelde. Op het niveau daaronder, dat van de Minor League Baseball, speelden 155 clubs, en hun wedstrijden werden door 11 miljoen mensen bezocht. Bij elkaar opgeteld trokken de Major League en

Minor League dus 31 miljoen toeschouwers. Dat is iets minder dan de 32 miljoen voor de hoogste vier Engelse divisies. Op dat moment waren American football en basketbal nog niet erg populair; de topcompetities van deze twee sporten trokken in totaal nog geen 5 miljoen toeschouwers.

Al met al waren de bezoekersaantallen in de Verenigde Staten dus niet echt hoger dan in Engeland, terwijl de bevolking vier keer zo groot was. Dit betekent dat het aantal toeschouwers per hoofd van de bevolking in Engeland vele malen hoger was. Eenzelfde beeld komt naar voren wanneer andere Europese landen in de vergelijking worden opgenomen. Er is maar één conclusie mogelijk: het Europese voetbal trok veel meer toeschouwers dan het Amerikaanse honkbal.

Bovendien betaalden de Europese toeschouwers veel minder. Een kaartje voor een wedstrijd in de Engelse eerste divisie bijvoorbeeld kostte in 1960 gemiddeld 14 pence, terwijl de gemiddelde toegangsprijs voor een Major League Baseball-wedstrijd bijna twee dollar bedroeg. Rekening houdend met de koers van het Engelse pond tegenover de Amerikaanse dollar, komt dit erop neer dat een honkbalwedstrijd drieënhalve keer zo duur was als een voetbalwedstrijd.

Al met al deed het voetbal het vanuit het oogpunt van de sportliefhebbers veel beter dan het honkbal. En als aan alle liefhebbers van professionele teamsporten in 1960 was gevraagd wie de betere ploeg was, Real Madrid of de Pittsburgh Pirates, dan zou de meerderheid van de jury naar alle waarschijnlijkheid Real tot winnaar hebben uitgeroepen.

De derde helft

Nu de wedstrijd voorbij is, kan het fluitsignaal voor de derde helft gegeven worden. Waarom verloren de Amerikaanse